

Länsstyrelsen
Västmanlands län

MILJÖENHETEN

Allmänna vattentjänster

Ökad användning av lagen om allmänna vattentjänster för skydd av människors hälsa och miljön

LÄNSSTYRELSENS RAPPORTSERIE

Rapport 2009:23

Titel: Allmänna vattentjänster
Författare: Robert Anderson
Miljöskyddshandläggare
Miljöenheten
Länsstyrelsen i Västmanlands Län
537-12139-09
2009-12-17
Foto: Einar Johansson

Förord

Detta projekt finansieras av havsmiljöanslaget. Naturvårdsverket ansvarar för havsmiljöanslaget som används till insatser för att förbättra, skydda och bevara Östersjön och Västerhavet.

Övergödning är ett allvarligt problem. Näringsbelastningen av fosfor och kväve har ökat markant de senaste hundra åren vilket har orsakat stora ekologiska förändringar. Att minska belastningen av näringsämnen till vattendrag, sjöar och hav är därmed ett arbete som ska prioriteras.

Denna rapport är en av två som belyser denna fråga i Västmanlands län:

- Dagvatten - Ökad kunskap och förståelse för dagvattnet som ett miljöproblem. Dnr 537-12137-09
- Allmänna vattentjänster – Ökad användning av lagen om allmänna vattentjänster för skydd av människors hälsa och miljön. Dnr 537-12139-09

Projektet är genomfört av Robert Anderson, Länsstyrelsen i Västmanlands län. Handledare för projektet har varit Helena Segervall, Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt. Rapporten finns att ladda ned på Länsstyrelsens hemsida.

Lise-Lotte Norin

Chef Miljöenheten

Robert Anderson

Miljöskyddshandläggare

Innehåll

Sammanfattning	6
1 Inledning	9
1.1 Syfte och mål.....	9
1.2 Metod.....	10
2 Lagstiftning	11
2.1 Lagen om allmänna vattentjänster, LAV.....	11
2.1.1 "Större sammanhang".....	12
2.1.2 "Skydd för människors hälsa".....	12
2.1.3 "Skydd för miljön".....	14
2.2 Miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram.....	15
3 Vatten- och avloppsplanering	17
3.1 Ett gott exempel.....	18
4 Tillståndet i Västmanlands län	19
4.1 Vattenförekomsternas ekologiska status.....	19
4.2 Områden intressanta för vidare utredning.....	21
4.2.1 Köpings kommun.....	22
4.2.2 Kungsörs kommun.....	24
4.2.3 Sala kommun.....	25
4.2.4 Surahammars kommun.....	27
4.2.5 Hallstahammars kommun.....	28
4.2.6 Arboga kommun.....	29
4.2.7 Norbergs kommun.....	31
4.2.8 Fagersta kommun.....	33
4.2.9 Skinnkattebergs kommun.....	35
4.2.10 Västerås kommun.....	36
5 Fortsatt arbete	38
5.1 Behov av tillsyn från Länsstyrelsen.....	38
5.2 Information till kommuner.....	40
6 Diskussion och slutsats	41
7 Mer information	42

Sammanfattning

Rent vatten och fungerande avloppsanläggningar har blivit en alltmer intressant fråga för samhället. Orena avloppsutsläpp kan leda till att dricksvattentäkter och badplatser förorenas av mikroorganismer och miljögifter samt att sjöar och vattendrag övergöds av näringsämnen. Att minska belastningen från små avloppsanläggningar är således en viktig åtgärd.

Målet med projektet var att bidra till kunskapsspridning om användandet av lagen om allmänna vattentjänster till kommunernas teknik- och miljökontor samt att beskriva var i länet det kan vara aktuellt att införa allmänna vattentjänster.

Sedan den 1 januari 2007 gäller lagen om allmänna vattentjänster (LAV), som innehåller bestämmelser om samhällets försörjning av vatten och avlopp. Enligt LAV ska kommunen ordna med allmänna vattentjänster om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behövs i ett större sammanhang. Det är Länsstyrelsen som utövar tillsynen över att kommunerna fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

Länsstyrelsen har tidigare endast bedrivit sin tillsyn händelsestyrt. I och med införandet av LAV ska Länsstyrelsen övergå till planerad tillsyn.

Det mest idealiska i arbetet med allmänna vattentjänster är att kommunerna förvaltningsövergripande planerar för vatten- och avloppshanteringen. Tre kommuner i länet arbetar med att ta fram kommunala vatten- och avloppsplaner.

Inom projektet har 95 områden, som är intressanta för vidare utredning, identifierats i länet. I rapporten anges även om de aktuella områdena ligger i närheten av badplatser, befintliga verksamhetsområden, vattenskyddsområden, dricksvattenmagasin eller statusklassade vattenförekomster.

För att kunna bedöma om de aktuella områdena behöver anslutas till en allmän anläggning behöver ytterligare arbete göras. Länsstyrelsen behöver ta del av uppgifter från kommunerna gällande utförda avloppsinventeringar, analyser av dricksvatten och badvatten, markförhållanden, om bebyggelsen består av fritidsboende eller permanentboende mm.

Förhoppningsvis kommer arbetet med allmänna vattentjänster att prioriteras högre hos både kommuner och Länsstyrelsen. Kommunerna behöver planera noggrannare för sin vatten- och avloppshantering och Länsstyrelsen behöver agera mer tydligt i sin tillsynsroll enligt LAV.

1 Inledning

Rent vatten och fungerande avloppsanläggningar har blivit en alltmer intressant fråga för samhället. Orena avloppsutsläpp kan leda till att dricksvattentäkter och badplatser förorenas av mikroorganismer och miljögifter samt att sjöar och vattendrag övergöds av näringsämnen. Att minska belastningen från små avloppsanläggningar är en viktig åtgärd för att nå några av de nationella miljökvalitetsmålen och är också en åtgärd som vattenmyndigheterna lyft i sina åtgärdsprogram för att uppnå god ekologisk status i vattenförekomsterna.

Enskilda anläggningar eller gemensamma anläggningar som drivs av samfälligheter kan vara bra lösningar för att tillgodose behovet av vatten och avlopp, men på vissa platser kan det vara bättre att ordna med dessa tjänster i ett större sammanhang, i en allmän vatten- och avloppsanläggning. I lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, som trädde i kraft 1 januari 2007, anges det att kommunen har ett ansvar att ordna en allmän vatten- och avloppsanläggning, om det behövs i ett större sammanhang med anledning av människors hälsa eller miljön. Enligt tidigare lagstiftning, lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, behövde hänsyn enbart tas till behovet för människors hälsa. Med andra ord har kommunernas ansvar ökat. Allmänna vattentjänster innebär också att brukarna får en driftsäker avloppslösning och ibland även lägre kostnader.

1.1 Syfte och mål

Syftet med projektet var att

- bidra till en ökad förståelse för allmänna vattentjänster och att underlätta för kommunerna att avgöra var de behöver införa dessa tjänster,
- få en ökad användning av lagen om allmänna vattentjänster för skydd av människors hälsa och miljön samt att
- klargöra Länsstyrelsens behov av tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Målet med projektet var att

- bidra till kunskapsspridning om användandet av lagen om allmänna vattentjänster till kommunernas teknik- och miljökontor samt att
- beskriva var i länet det kan vara aktuellt att införa allmänna vattentjänster.

Det långsiktiga målet var att uppnå och bibehålla minst god ekologisk status i länets vattenförekomster.

1.2 Metod

Projektet har inneburit mycket kontakter med kommunala tjänstemän, främst inom miljö- och teknikområdet. Länsstyrelsen har begärt in uppgifter om de verksamhetsområden för vatten och avlopp som finns i kommunerna. Utifrån detta har Länsstyrelsen via GIS granskat hur bebyggelsen utanför verksamhetsområden är strukturerad för att se om det finns samlade områden som skulle behöva anslutas till en allmän VA-anläggning.

Vidare har lagstiftningen kring allmänna vattentjänster redovisats och kommenterats. Förslag på fortsatt arbete i kommuner och Länsstyrelsen har tagits fram. En förteckning över relevanta hemsidor och publikationer har också tagits fram.

2 Lagstiftning

Sedan den 1 januari 2007 gäller lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, då lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar upphävdes. Lagen innehåller bestämmelser om samhällets försörjning av vatten och avlopp. Den stora skillnaden mellan den nya och den gamla lagstiftningen är att man numera även ska ta hänsyn till miljön, medan det tidigare bara stod "människors hälsa". Länsstyrelsens tillsynsansvar har också förtydligats. I tidigare domar (M2005/3279/F/P, M2005/3198/F/P och M2004/3321/F/P) har det dock betonats att det är Länsstyrelsen som har bevisbördan, vilket innebär att det är Länsstyrelsen som ska visa att förutsättningarna är sådana att kommunens skyldighet ska inträda.

Sveriges fem vattenmyndigheter har tagit fram miljökvalitetsnormer för vatten, som fastställts under 2009. Miljökvalitetsnormerna, med tillhörande åtgärdsprogram, kommer troligen att få en betydande roll i arbetet med allmänna vattentjänster.

2.1 Lagen om allmänna vattentjänster, LAV

Enligt 6 § LAV ska kommunen ordna med allmänna vattentjänster om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behövs i ett större sammanhang.

I 51 § LAV anges det att det är Länsstyrelsen som utövar tillsynen över att kommunerna fullgör sina skyldigheter enligt 6 §. Länsstyrelsen får förelägga kommunen att fullgöra skyldigheten.

Miljösamverkan Sverige har tagit fram en vägledning gällande tillsyn enligt LAV. I vägledningen har tidigare rättsfall presenterats.

2.1.1 "Större sammanhang"

Vad som menas med större sammanhang blir ofta en bedömningsfråga från fall till fall, men en samlad bebyggelse med 20-30 fastigheter kan anses utgöra ett sådant område. Detta antal kan dock minskas om bebyggelsen ligger så pass samlad att olägenheter kan uppstå.

Det finns inget exakt mått på hur samlad bebyggelsen ska vara, eller hur stora avstånd det får vara mellan varje fastighet. Det man får ta hänsyn till är hur många fastigheter som bedöms vara lämpliga att omfattas av en samlad VA-lösning.

Av propositionen framgår att en utbyggnad av befintliga eller planerade allmänna anläggningar dock kan behöva ske för betydligt färre fastigheter än 20-30 stycken i grupp. I praxis har till och med enstaka fastigheter i närheten av ett befintligt verksamhetsområde ansetts planmässigt och i övrigt ha ett så nära samband med bebyggelsen inom verksamhetsområdet att fastigheternas

vatten- och avloppsfrågor skulle lösas i det större sammanhanget med denna bebyggelse.

En anslutning till ett befintligt reningsverk eller vattenverk är inte den enda möjligheten om kommunens skyldighet enligt 6 § LAV träder in. För viss bebyggelse kan det vara mer lämpligt att anordna en lokal lösning, där förhållandena är sådana att en anslutning till befintliga reningsverk eller vattenverk är komplicerade eller ekonomiskt betungande. Det åligger huvudmannen att bedöma vilken teknik som är mest lämplig och bäst motsvarar de krav som miljöbalken ställer. Anläggningen ska prövas enligt de bestämmelser som finns i miljöbalken.

2.1.2 "Skydd för människors hälsa"

Bristfälliga avloppsanläggningar kan orsaka att dricksvattentäkter eller badplatser förorenas, vilket kan innebära att vatten- och avloppsfrågan behöver lösas i ett större sammanhang. Likaså kan ett otjänligt vatten eller brist på vatten i ett område, göra att det behövs en samlad lösning.

Det behöver finnas en konstaterad eller påvisbar risk för olägenhet, vilket innebär att Länsstyrelsen behöver ha tillgång till underlag som visar att olägenhet föreligger. Om underlaget saknas har det i tidigare domar lett till att Länsstyrelsens föreläggande har återförvisats eller upphävts. Att säkerställa ett bra dricksvatten är ett betydelsefullt incitament för en god avloppshantering. Om befintliga bristfälliga avlopp orsakat problem med dricksvattnet kan det vara skäl nog för att kräva en samlad lösning, men det är inte en definitiv sanning. Om avloppsanläggningarna inte uppfyller lagens krav måste det först utredas om de kan åtgärdas genom tillsyn enligt miljöbalken. Behov av en samlad lösning ur hälsoskyddssynpunkt föreligger då enskilda anordningar inte är tekniskt eller ekonomiskt möjliga att åstadkomma ur ett långsiktigt hållbart perspektiv.

Vattenskyddsområden, ytvatten som används som vattentäkt, känsliga grundvattenförekomster samt återkommande översvämningar i ett område kan vara anledningar som motiverar en samlad avlopslösning.

Att inrätta verksamhetsområde för dricksvatten men inte för avlopp kan vara acceptabelt om dricksvatten inte kan ordnas på grund av dålig tillrinning, små vattenmagasin, inträngning av saltvatten eller att vattenkvaliteten är dålig av en annan orsak än avloppsanläggningar. Det vill säga om det enbart är vattenfrågan som är problemet. Att enbart tillhandahålla vatten som en lösning för att undanröja ett ansvar för avlopp, på grund av att hälsoskyddsskäl inte längre finns i och med den allmänna vattenanläggningen, bör inte accepteras.

Om det med större fördel går att lösa vatten- och avloppsfrågorna för en specifik fastighet inom verksamhetsområdet med en enskild anläggning finns det inget hinder för detta i LAV. Praxis enligt äldre lagstiftning har dock visat att det hittills

inte har accepterats för avloppshantering, däremot har egen vattenförsörjning ibland accepterats (SOU 2004:64 s. 220).

I SOU:64 anges att om ett enskilt alternativ på en specifik fastighet kan påvisas vara överlägset i fråga om att återföra viktiga näringsämnen till kretsloppet och från övriga relevanta synpunkter hålla jämna steg med det allmänna alternativet, skulle denna fördel med den enskilda lösningen kanske kunna anses räcka för att fastighetsägaren ska slippa avgiftsskyldighet gentemot huvudmannen för den allmänna anläggningen. Detta är dock en avvägningsfråga för Statens VA-nämnd och inte för Länsstyrelsen.

2.1.3 "Skydd för miljön"

Att hänsyn även ska tas till miljöskyddsaspekterna är en nyhet i LAV, vilket innebär att kommunernas ansvar har utvidgats. I propositionen (2005/06:78) anges det att för att miljöskyddsrekvisitet skall anses vara uppfyllt krävs att det kan förväntas att den allmänna vatten- och avloppsanläggningen förhindrar eller åtminstone väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön. Rättspraxis saknas dock inom detta område.

Troligen innebär ovanstående att större del av bebyggelsen kommer att försörjas med allmänna vattentjänster. Områden som kan tänkas bli särskilt berörda av det nya miljörekvisitet är rena fritidshusområden och omvandlingsområden, där hälsoskyddsrekvisitet än så länge inte har varit tillräckligt för att kommunens skyldighet skulle inträda.

För att kunna ställa krav på kommunen enligt 6 § LAV utifrån enbart miljörekvisitet bör det förekomma en konstaterad olägenhet för miljön. Statusklassningen av vattenförekomster är ett exempel på hur olägenhet kan konstateras. Vid nybebyggelse lyfts miljöfrågan redan vid detaljplansförfarandet och Länsstyrelsen har enligt plan- och bygglagen skyldighet att se till att miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster ska uppfyllas under programsamrådet och plansamrådet. Enligt plan- och bygglagen ska Länsstyrelsen också pröva kommunens beslut att anta eller ändra en detaljplan om en miljö kvalitetsnorm enligt miljöbalken inte kan uppfyllas. De miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram som tagits fram kommer att vara viktiga beslutsunderlag i ett ärende om kommuners skyldighet att ordna allmänna vattentjänster utifrån miljöhänsyn. Påverkan på ett Natura 2000-område kan också vara ett viktigt beslutsunderlag.

Som tidigare nämnts så krävs det en samlad bebyggelse innehållande 20-30 fastigheter för att kravet om en allmän vatten- och avloppsanläggning ska kunna ställas, men troligen krävs det fler fastigheter än så för att miljörekvisitet ska anses uppfyllas. Detta varierar med recipientens känslighet. Det bör göras en bedömning av vilket skydd som kan uppnås med en enskild kontra en allmän anläggning.

2.2 Miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram

Sveriges fem vattenmyndigheter har tagit fram miljökvalitetsnormer för Sveriges vattenförekomster, med tillhörande åtgärdsprogram. Med vattenförekomst menas sjöar större än 1 km² och vattendrag med ett tillrinningsområde större än 10 km². Samtliga vattenförekomster är klassificerade utifrån sin ekologiska status, vilken kan vara hög, god, måttlig, otillfredsställande eller dålig. Enligt förordningen om förvaltning av kvalitén på vattenmiljön (SFS 2004:660) ska samtliga vattenförekomster ha hög eller god status/potential och god kemisk status samt ska god kvantitativ status ha uppnåtts till 2015. Som ett generellt krav i miljökvalitetsnormen får statusen inte försämrats i vattenförekomsten.

Åtgärdsprogrammet visar vad som behöver göras för att god ekologisk status ska kunna uppnås och bibehållas i vattenförekomsterna, och vem som ska genomföra åtgärderna. Åtgärdsprogrammet anger att åtgärder måste utföras för att minska närsaltsbelastningen från bland annat små avloppsanläggningar. Det kan till exempel vara att kommunerna behöver upprätta vatten- och avloppsplaner och att genomföra sin planläggning och prövning samt i övrigt agera så att miljökvalitetsnormerna uppnås och inte överträds.

Enligt 5 kap 3 § miljöbalken ska myndigheter och kommuner säkerställa att de miljökvalitetsnormer som meddelats uppfylls när de prövar tillåtlighet, tillstånd, godkännanden, dispenser och anmälningsärenden samt utövar tillsyn och meddelar föreskrifter. Vid planering och planläggning skall kommuner och myndigheter iaktta miljökvalitetsnormer. Enligt 5 kap 8 § miljöbalken är myndigheter och kommuner inom sina ansvarsområden skyldiga att vidta de åtgärder som krävs enligt ett åtgärdsprogram.

3 Vatten- och avloppsplanering

Det idealiska i arbetet med allmänna vattentjänster är att kommunerna planerar för vatten- och avloppshanteringen. Arbetet med dessa frågor berör flera av kommunens förvaltningar, vilket innebär att samarbetet inom kommunen är viktigt. En bra vatten- och avloppsplanering minskar behovet av att Länsstyrelsen ska agera enligt 51 § LAV.

Det kan vara en fördel att presentera planeringen av vatten och avlopp i en separat vatten- och avloppsplan (VA-plan). En välkonstruerad VA-plan ger kommunen en långsiktigt hållbar planering både inom och utanför nuvarande verksamhetsområde. I VA-planen lyfts problematik och utmaningar, ekonomiska förutsättningar, prioriteringar med mera för utbyggnad av det nuvarande verksamhetsområdet. Planen ger även möjlighet att planera för vatten- och avloppsförsörjningen i de områden som inte kommer att beröras av de allmänna vattentjänsterna. Genom VA-planen förankras planeringen både hos politiker och tjänstemän. Fastighetsägarna får tydligare information, eftersom planen presenterar vilka områden som ska anslutas till den allmänna anläggningen, vad som gäller fram till dess och vad som krävs av fastighetsägarna inom de områden som inte kommer att anslutas. VA-planen bör tas fram av en förvaltningsövergripande arbetsgrupp, eftersom vatten och avlopp berör flera av kommunens förvaltningar.

Det finns idag inget krav i lagstiftningen på att kommunerna ska upprätta VA-planer, trots att det i propositionen (2005/06:78) till LAV konstaterades att behovet av dessa planer är stort. I Plan och bygglagen står det att "det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten". I Vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram anges att kommunerna behöver utveckla VA-planer, så krav på dessa planer kommer sannolikt att uppstå inom kort. Kommunen har som VA-huvudman ansvar för att de har tillgång till den fakta och kunskap som krävs för att fullgöra sina skyldigheter enligt LAV, med verksamhetsområden och VA-anläggningar. För detta arbete krävs det någon form av planeringsprocess, så indirekt finns redan ett krav på VA-planering.

3.1 Ett gott exempel

Norrtälje kommun i Stockholms län är en kommun som kommit långt i arbetet med vatten- och avloppsplanering. De har tagit fram ett VA-program som visar hur de allmänna anläggningarna ska expandera fram till 2030. Kommunen strävar efter att kunna planera för de kommunala vatten- och avloppsanläggningarna i ett längre perspektiv så att medborgare och exploitörer får klara besked i ett tidigt skede. Programmet arbetades fram av en projektgrupp bestående av tjänstemän från miljö-, plan- och VA-kontoret.

Inom projektet har 150 områden analyserats och klassificerats efter diverse kriterier. Utifrån klassificeringen har en lista över de områden som kommer att få

tillgång till kommunalt vatten och avlopp tagits fram, med tillhörande tidplan och investeringsplan.

Detta är ett bra exempel på hur en kommun kan arbeta med vatten- och avloppsplanering.

4 Tillståndet i Västmanlands län

Västmanlands län består av tio kommuner: Arboga, Västerås, Skinnskatteberg, Surahammar, Hallstahammar, Kungsör, Köping, Sala, Fagersta och Norberg. Generellt sett är exploateringen liten i kommunerna, med undantag för Västerås. I länet finns för närvarande ungefär 25 000 enskilda avloppsanläggningar, enligt statistik från Statistiska Centralbyrån.

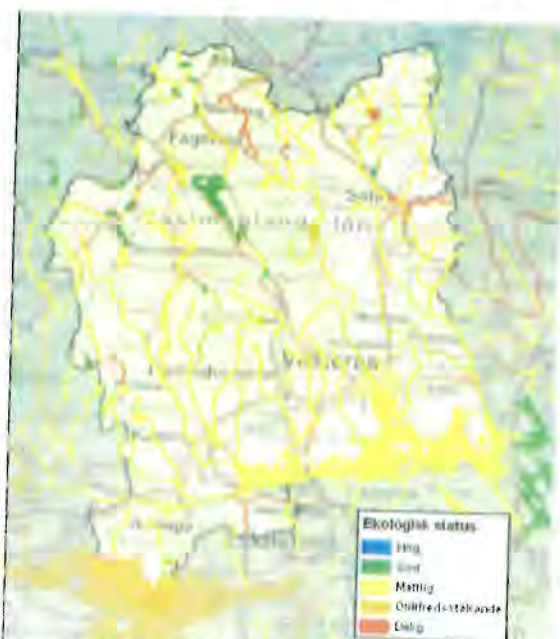
GIS-inventeringen visar att det finns ett stort antal samlade områden med enskilda avloppsanläggningar som kan vara aktuella för allmän anslutning. De flesta områden som tagits fram inom detta projekt ligger dessutom i närheten av vattenförekomster med övergödningsproblem, vattenskyddsområden, badplatser med mera.

De flesta kommuner uppger att det förvaltningsövergripande samarbetet med vatten- och avloppsfrågor fungerar relativt bra, men att det skulle kunna bli bättre.

Tre kommuner i länet arbetar med att ta fram kommunala VA-planer. Någon enskilda kommun lyfter vatten- och avloppshanteringen mer specifikt i översiktsplanen.

4.1 Vattenförekomsternas ekologiska status

I Västmanlands län förekommer ungefär 140 vattenförekomster. Endast ett fåtal av vattenförekomsterna i länet uppnår god eller hög ekologisk status i nuläget (Figur 1), vilket innebär att det kvarstår mycket arbete för inblandade aktörer om miljö kvalitetsnormerna ska kunna uppnås.

Figur 1. Vattenförekomsternas ekologiska status i Västmanlands län.

Utsläpp av näringsämnen i vattenförekomsterna påverkar dessas ekologiska status. Det är dock svårt att konstatera hur mycket ett enskilda utsläpp av näringsämnen påverkar en vattenförekomst status. Det som däremot är klarlagt är att utsläppet av näringsämnen till vattenförekomsterna behöver minska för att deras ekologiska status inte ska försämrans och för att god ekologisk status ska uppnås till 2015.

Länsstyrelsen har kartlagt var den ekologiska statusen riskerar att försämrans. De vattenförekomster där kalkning utförs är generellt sett de enda områden där den ekologiska statusen riskerar att försämrans på kort sikt, eftersom en upphörande kalkning skulle försämrans vattenförekomstens status omgående. På längre sikt kan dock även enskilda avloppsanläggningar bidra till att vattenförekomsternas ekologiska status försämrans.

4.2 Områden intressanta för vidare utredning

Genom arbetet i GIS har 95 områden, som är intressanta för vidare utredning, identifierats i länet. Områdena presenteras kommunvis i tabeller och kartbilder.

Under rubriken "Särskilda förhållanden" i tabellerna anges om det aktuella området är inom 1000 meter från badplats, befintligt verksamhetsområde, vattenskyddsområde, dricksvattenmagasin eller statusklassad vattenförekomst. Recipienterna presenteras med namn, såsom Hedströmmen, Svartån och så vidare.

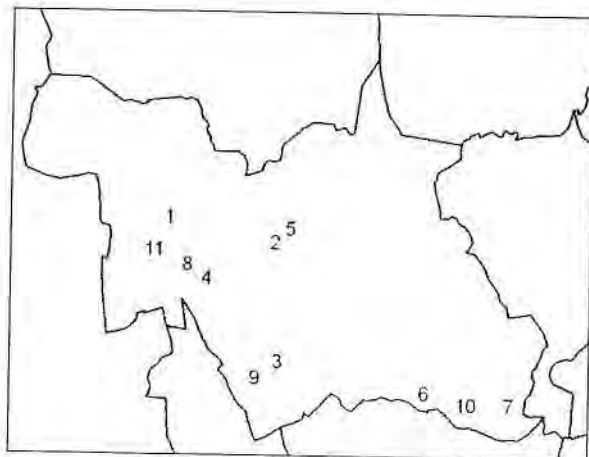
Projektet har framförallt fokuserat på samlade områden med minst 20 fastigheter. Det innebär att det även finns en hel del mindre områden eller enskilda fastigheter som ligger i nära anslutning till befintliga verksamhetsområden, som kan vara aktuella för allmän anslutning, men som inte tagits upp i denna rapport.

4.2.1 Köpings kommun

I Köpings kommun har 11 områden identifierats, se Tabell 1 och Figur 2.

Tabell 1. Områden intressanta för vidare utredning i Köpings kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
1	Alvik	40	Skedvisjön	Måttlig
2	Guttsta	20-30	Hedströmmen Verksamhetsområde Vattenskyddsområde Dricksvattenmagasin	Måttlig
3	Himmeta		Verksamhetsområde Vattenskyddsområde	
4	Norra och Södra Våsjö	30-40	Västlandasjön Verksamhetsområde	Måttlig
5	Nyhem, Tallåsen	30	Valstaån	Måttlig
6	Runnskär	30-40	Galten	Måttlig
7	Bastviken, Sandviken, Berghagen, Tavsta hage	90-100	Galten	Måttlig
8	Sandviksdalen	20-30	Rölen	Måttlig
9	Släta, Oppelby	30	Rabobäcken	Otillfredsställande
10	Stäudd, Berghagen	90	Galten	Måttlig
11	Tuna, Västra Skedvi	30-40	Skedvisjön	Måttlig

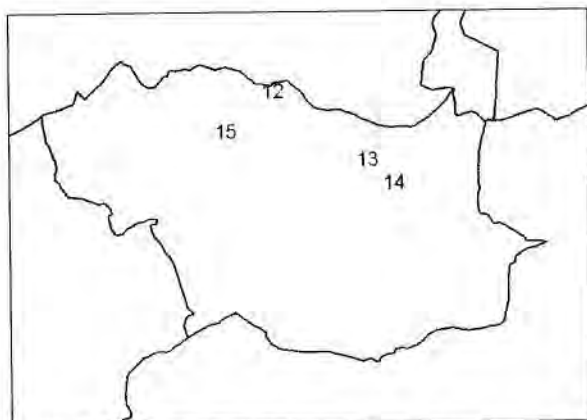
Figur 2. Områdenas fördelning i Köpings kommun.

4.2.2 Kungsörs kommun

I Kungsörs kommun har 4 områden identifierats. De presenteras i Tabell 2 och Figur 3.

Tabell 2. Områden intressanta för vidare utredning i Kungsörs kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
12	Jägaråsen	50	Galten Dricksvattenmagasin	Måttlig
13	Skillingeudd	100	Galten Verksamhetsområde	Måttlig
14	Himmelsberga	30-40	Verksamhetsområde Vattenskyddsområde	
15	Österby, Överby	20		

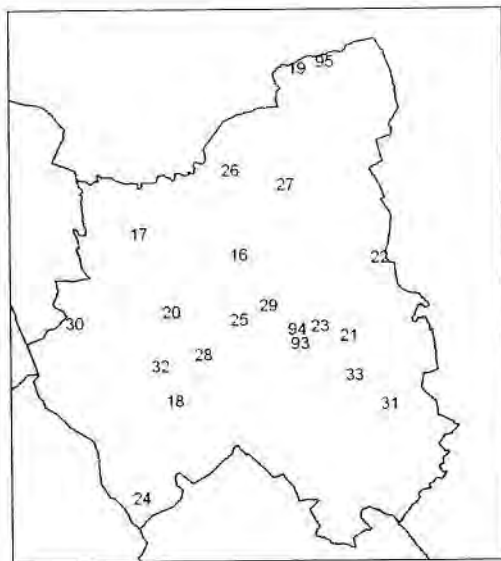
Figur 3. Områdenas fördelning i Kungsörs kommun.

4.2.3 Sala kommun

I Sala kommun har 21 samlade områden identifierats. Områdena presenteras i Tabell 3 och Figur 4.

Tabell 3. Områden intressanta för vidare utredning i Sala kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
16	Rensmur	50	Storljusbäcken Storljusen	Måttlig Otillfredsställande
17	Björso, Västerbykil	20-30	Murån	Måttlig
18	Fläckebo	30	Fläcksjön	Otillfredsställande
19	Forsbo	30-40	Bysjön	God
20	Hedbo, Tvärhandsbacken	40-50	Svartån Vattenskyddsområde Dricksvattenmagasin	Måttlig
21	Hyttan, Backa	30	Sagån Verksamhetsområde	Måttlig
22	Jugansbo	30-40	Hillingbäcken	Måttlig
23	Gudmunstorp	40-50	Sagån	Måttlig
24	Braskstugan, Pilbacken	30	Gnällbäcken	Otillfredsställande
25	Ljömsebo	100	Dricksvattenmagasin	
26	Mårtsbo	50	Mårtbosjön	Måttlig
27	Åsberg och söderut	50	Storsjön Verksamhetsområde Dricksvattenmagasin	Dålig
28	Åkersbo, Tegelbacken, Skinnarbo Aspholmen	80-90	Badplats	
29	Sommarhagen, Olof-Jons damm	110-120	Olof-Jons damm Skvalån Badplats	God Måttlig
30	Stenbroviken	20-30	Hörendesjön Badplats	Måttlig
31	Varmsätra	20	Verksamhetsområde	
32	Norrsälbo, Brunsala	20-30	Sagån Verksamhetsområde Dricksvattenmagasin	Måttlig
33	Öja, Norrtorp	20-30	Isätrabäcken	Dålig
93	Måns-Ols, Ekeby äng	70-80	Långforsen Verksamhetsområde Badplats	Måttlig
94	Sjöbo	20-30	Långforsen Verksamhetsområde Badplats	Måttlig
95	Ön, Öster Bännbäck	20	Dalälven	God

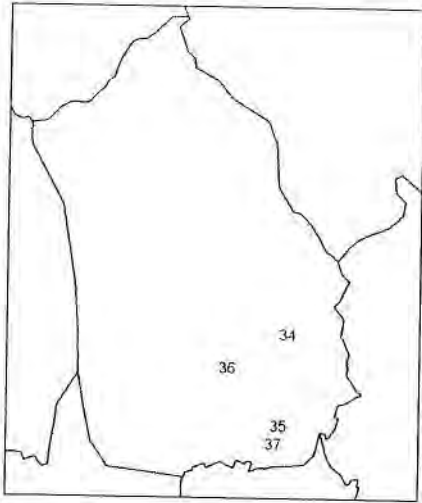
Figur 4. Områdenas fördelning i Sala kommun.

4.2.4 Surahammars kommun

I Surahammars kommun har 4 områden identifierats. De presenteras i Tabell 4 och Figur 5.

Tabell 4. Områden intressanta för vidare utredning i Surahammars kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
34	Darlarlsstenar, Svenskbyn	70-80	Kolbäcksån Vattenskyddsområde Dricksvattenmagasin Badplats Verksamhetsområde	Måttlig
35	Olberga	20	Östersjön Kolbäcksån Verksamhetsområde Dricksvattenmagasin	Måttlig Måttlig
36	Öster om sjön Glåpen	20-25	Glåpen	Otillfredsställande
37	Ålunda, Getängen	30	Kolbäcksån Dricksvattenmagasin	Måttlig

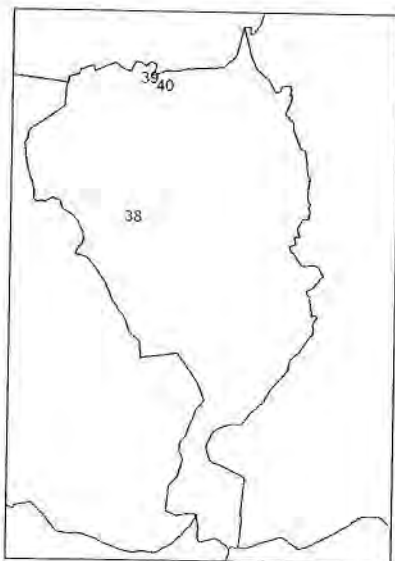
Figur 5. Områdenas fördelning i Surahammars kommun.

4.2.5 Hallstahammars kommun

I Hallstahammars kommun har 3 områden identifierats. Områdena presenteras i Tabell 5 och Figur 6.

Tabell 5. Områden intressanta för vidare utredning i Hallstahammars kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
38	Berg, Svenby	20-25	Kolbäcksån	Måttlig
39	Gråna, Getängen (Surahammars kommun)	5-10	Kolbäcksån Dricksvattenmagasin	Måttlig
40	Hammaräng	20	Kolbäcksån Dricksvattenmagasin	Måttlig

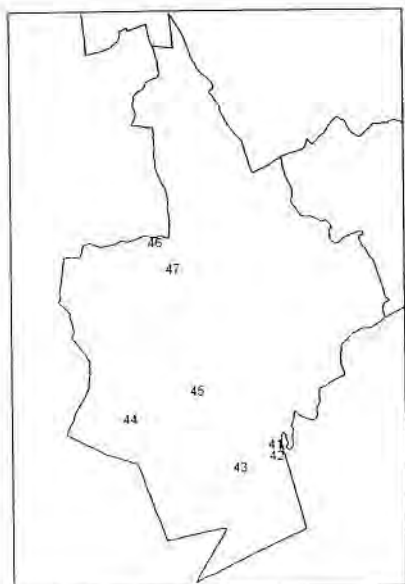
Figur 6. Områdenas fördelning i Hallstahammars kommun.

4.2.6 Arboga kommun

I Arboga kommun har 7 områden identifierats. De presenteras i Tabell 6 och Figur 7.

Tabell 6. Områden intressanta för vidare utredning i Arboga kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
41	Fåfångsviken	20	Hjälmarens Dricksvattenmagasin Vattenskyddsområde	Otillfredsställande
42	Hällarna	100	Hjälmarens Dricksvattenmagasin Vattenskyddsområde Badplats	Otillfredsställande
43	Hästräs	130-140	Hjälmarens Dricksvattenmagasin	Otillfredsställande
44	Lungers udde	20	Hjälmarens Badplats Dricksvattenmagasin	Otillfredsställande
45	Nannberga	80-90	Hjälmarens	Otillfredsställande
46	Åtorp	20-25	Arbogaån	Måttlig
47	Öknäs	40-50	Högsjön Badplats	Måttlig

Figur 7. Områdenas fördelning i Arboga kommun.

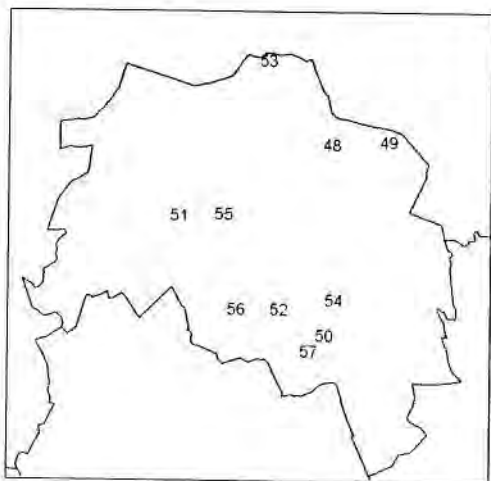

4.2.7 Norbergs kommun

I Norbergs kommun har 10 områden identifierats. De presenteras vidare i Tabell 7 och Figur 8.

Tabell 7. Områden intressanta för vidare utredning i Norbergs kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
48	Andersbenning	20-30	Bjurforsbäcken Badplats	God
49	Bjurfors	25-30	Bjurforsbäcken	God
50	Broarna	20-25	Snyten	Måttlig
51	Flängan	40-50		
52	Hönsgårdet	30	Norbergsån	Otillfredsställande
53	Jakob-Lars holme	20-30	Storsjön	God
54	Karbenning	10-20	Svartån Verksamhetsområde Vattenskyddsområde Badplats	Dålig
55	Kylsbo	30-35	Botån Noren Verksamhetsområde	Måttlig God
56	Skommarbo	20		
57	Ön	25-30	Snytsboån	Otillfredsställande

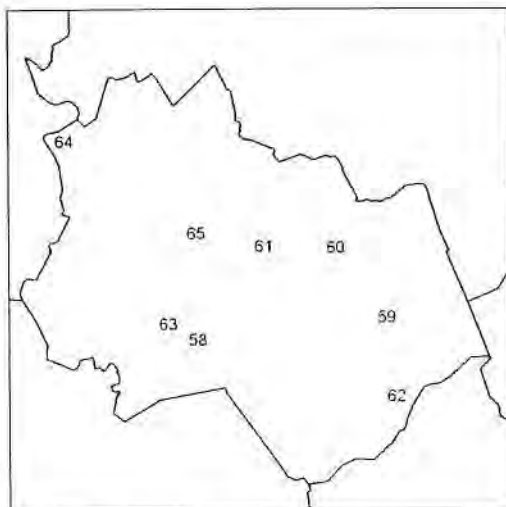
Figur 8. Områdenas fördelning i Norbergs kommun.

4.2.8 Fagersta kommun

I Fagersta kommun har 8 områden identifierats. Områdena presenteras i Tabell 8 och Figur 9.

Tabell 8. Områden intressanta för vidare utredning i Fagersta kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
58	Bastmora	20-30	Bastmorabäcken	Måttlig
59	Dunshammar, Sörby	110-120	Åmanningen	God
60	Ennora	45-50	Åmanningen	God
61	Sundbo	30	Åmanningen	God
62	Mellanängen	45-50	Åmanningen	God
63	Norra Morsjön	70	Bastmorabäcken Badplats	Måttlig
64	Saxbo	40-50	Saxen Vattenskyddsområde Verksamhetsområde	Måttlig
65	Sjöhagen, Mossbo, Köpmanshamn	100-110	Stora Aspen Badplats	Måttlig

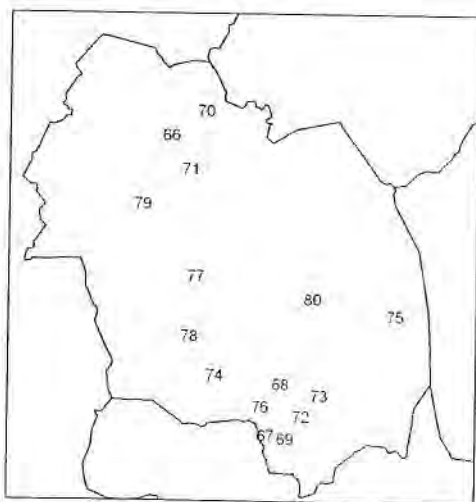
Figur 9. Områdenas fördelning i Fagersta kommun.

4.2.9 Skinnskattebergs kommun

I Skinnskattebergs kommun har 15 områden identifierats. Områdena presenteras i Tabell 9 och Figur 10.

Tabell 9. Områden intressanta för vidare utredning i Skinnskattebergs kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
66	Baggbron	40	Hedströmmen Storsjön Badplats	Måttlig God
67	Bernshammar, Jönsarbo	20-30	Hedströmmen Dricksvattenmagasin	Måttlig
68	Bråten	40	Långsvan Dricksvattenmagasin Badplats	Måttlig
69	Bubbarsbo	70-80	Lillsvan Dricksvattenmagasin	Måttlig
70	Darsbohöjden	30	Darsbobäcken Storsjön	God Otillfredsställande
71	Djupviken	40-50	Övre Vättern	God
72	Holmsbovallen	45-50	Lillsvan	Måttlig
73	Solmyra (södra och norra)	70-80	Långsvan	Måttlig
74	Västanhed	140	Hedströmmen Dricksvattenmagasin	Måttlig
75	Hålsbo	35-40	Långbjörken	God
76	Karmansbo	40-50	Hedströmmen Dricksvattenmagasin	Måttlig
77	Laggarbo	55-60	Nedre Vättern	Måttlig
78	Uttersberg	30-40	Hedströmmen	Måttlig
79	Vid Bjursjön	20-25		
80	Vittensten	50-60	Långsvan	Måttlig

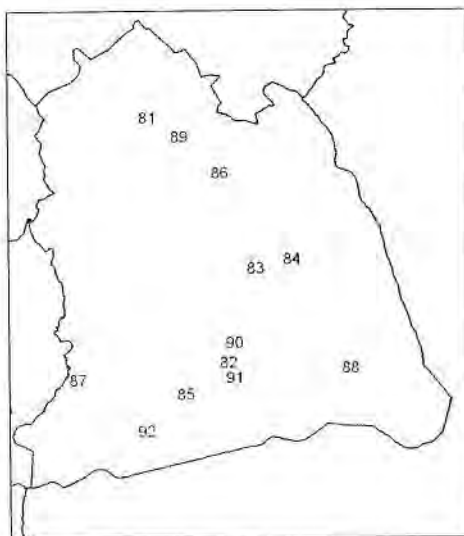
Figur 10. Områdenas fördelning i Skinnskattebergs kommun.

4.2.10 Västerås kommun

I Västerås kommun har 12 områden identifierats. De presenteras i Tabell 10 och Figur 11.

Tabell 10. Områden intressanta för vidare utredning i Västerås kommun.

Nr	Område	Antal fastigheter, ca	Särskilda förhållanden	Vattenförekomstens ekologiska status
81	Abelsberg	20	Svartån	Måttlig
82	Almö-Lindö	120-130	Västeråsfjärden Dricksvattenmagasin Badplats	Måttlig
83	Anundshög	20-25	Limstabäcken Dricksvattenmagasin	Måttlig
84	Berga	20	Limstabäcken	Måttlig
85	Domsängen, Gångholmen	40-45	Asköfjärden Verksamhetsområde	Måttlig
86	Gesala		Kvarnbrobäcken Dricksvattenmagasin	Otillfredsställande
87	Gruffets Holme	35-40	Freden Dricksvattenmagasin	Måttlig
88	Lindö tegelbruk	55-60	Kungsårafjärden	Måttlig
89	Munga	260-270		
90	Norra Björnön	40-50	Västeråsfjärden Badplats Vattenskyddsområde Dricksvattenmagasin	Måttlig
91	Skåpholmen	20	Västeråsfjärden Dricksvattenmagasin	Måttlig
92	Sundtorp	20-25	Björnösundet	Måttlig

Figur 11. Områdenas fördelning i Västerås kommun.

5 Fortsatt arbete

För att kunna bedöma om de aktuella områdena behöver anslutas till en allmän anläggning behöver ytterligare arbete utföras. Länsstyrelsen behöver ta del av uppgifter från kommunerna gällande utförda avloppsinventeringar, analyser av dricksvatten och badvatten, markförhållanden, om bebyggelsen består av fritidsboende eller permanentboende mm. En idé kan vara att begära in en karta över det aktuella området som visar vilka VA-lösningar som fastigheterna innehar och vilka som är otillfredsställande. På detta sätt får Länsstyrelsen en översiktlig bild över vatten- och avloppssituationen i det aktuella området. Det är också bra om Länsstyrelsen tittar i de VA-planer som tas fram i kommunerna, eller begär in bedömningar av när en VA-utbyggnad av det aktuella området kan vara aktuell.

Utöver de områden som tagits upp i denna rapport finns det även en stor andel fastigheter som ligger i omedelbar anslutning till befintliga verksamhetsområden, men som inte tagits upp i rapporten. Det är viktigt att Länsstyrelsen även tar hänsyn till dessa när de agerar i sin tillsynsroll.

Verksamhetsområdena för vatten och avlopp bör begäras in årligen från kommunerna, för att Länsstyrelsen hela tiden ska ha tillgång till aktuella uppgifter om verksamhetsområdenas utbredning. På det sättet får Länsstyrelsen (och även kommunerna) en bättre uppfattning om de enskilda avlopp som ligger utanför verksamhetsområdena, hur de grupperar sig och är placerade i förhållande till känsliga recipienter, badplatser, vattentäkter och så vidare.

5.1 Behov av tillsyn från Länsstyrelsen

Länsstyrelsen ska enligt 51 § LAV utöva tillsyn över att kommunen fullgör skyldigheten enligt 6 §. Länsstyrelsens ansvar som tillsynsmyndighet är enligt propositionen (2005/06:78) att vaka över och verka för att kommunen ordnar och vidmakthåller en allmän VA-anläggning där det behövs.

Länsstyrelsen har sedan tidigare endast bedrivit sin tillsyn händelsestyrt och agerat då kommunernas miljönämnder eller fastighetsägare påtalat för Länsstyrelsen att kommunen borde föreläggas att utöka verksamhetsområdet. I och med införandet av LAV ska Länsstyrelsen övergå till planerad tillsyn.

Hur Länsstyrelsen ska utföra sin tillsyn är inte definierat i LAV, men som nämnts innan så är det Länsstyrelsen som innehar utredningsskyldigheten. I Miljösamverkan Sveriges tillsynsvägledning har arbetsgruppen tryckt på att tillsynen bör innehålla även en stödjande och förebyggande del. Det kan till exempel innebära att integrera VA-frågorna i miljömålsarbetet, granskning av planer, vattenförvaltningen, kommunbesöken med mera för att öka kommunernas engagemang i frågorna.

För att kunna fullgöra sin tillsyn behöver Länsstyrelsen ha tillgång till ett tillräckligt underlag, som handlingar och andra uppgifter. Kommunens miljö- och tekniska kontor har ofta tillgång till dessa uppgifter. Det finns inget lagstöd i LAV för Länsstyrelsen att förelägga kommunen att inkomma med handlingar eller uppgifter, eller att utföra undersökningar. Däremot kan Länsstyrelsen begära att få ta del av sådana uppgifter. Länsstyrelsen har, som tidigare nämnts, bevisbördan, och ska därmed kunna påvisa att kommunens skyldigheter enligt 6 § ska inträda. Det kan vara aktuellt med platsbesök för Länsstyrelsen, om tillräckligt underlag saknas, för att se hur området ser ut, diskutera med fastighetsägare med mera.

Denna rapport visar att det finns ett stort antal samlade områden i länet som kan omfattas av LAV. Statusklassningen av vattenförekomster visar att endast ett fåtal av länets vattenförekomster uppnår god ekologisk status och i vattenmyndighetens åtgärdsprogram anges att åtgärder gentemot små avloppsanläggningar behövs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna uppnås. Således är behovet av tillsyn från Länsstyrelsen förhållandevis stort. Länsstyrelsen behöver utreda de aktuella områdena närmare för att kunna konstatera om de omfattas av 6 § LAV.

5.2 Information till kommuner

Spridning av information till kommunerna inom detta område är viktigt, särskilt med tanke på att LAV nyligen trätt i kraft. Länsstyrelsen kommer eventuellt att anordna ett seminarium eller informationstillfälle angående förvaltningsövergripande arbete med vatten- och avloppsfrågor. Seminariet riktar sig förslagsvis till kommunala tjänstemän och politiker inom miljö, planläggning och VA. Vid seminarietillfället kan bland annat åtgärdsprogrammets betydelse för den kommunala VA-planeringen, lagar och regler kring VA och erfarenheter från andra kommuner lyftas.

Liknande seminarier har framgångsrikt anordnats i till exempel Dalarna och Uppsala län.

6 Diskussion och slutsats

I arbetet med att minska näringsbelastningen på sjöar, vattendrag och hav är belastningen från små avloppsanläggningar något som ska tas i beaktande. Stora delar av den fosfor och kväve som når recipienterna kommer från mindre avloppsanläggningar. För att vi ska kunna nå miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomster behöver åtgärder vidtas mot dessa anläggningars föroreningsbelastning.

Förhoppningsvis kommer arbetet med LAV att intensifieras mer hos både kommuner och Länsstyrelsen. I förlängningen kan det innebära att fler områden kommer att anslutas till allmänna anläggningar och att den ekologiska statusen förbättras i vattenförekomsterna.

Slutsatsen i detta projekt är att arbetet enligt LAV borde prioriteras högre både hos kommuner och Länsstyrelsen. Kommunerna behöver planera noggrannare för sin vatten- och avloppshantering och Länsstyrelsen behöver agera mer i sin tillsynsroll enligt LAV.

7 Mer information

Havet.nu. Information om havet, havsforskning och havsmiljöarbete.

Länsstyrelsen i Stockholms län (2009). Kommunal VA-planering – Manual med tips och checklistor.

Länsstyrelsen i Stockholms län (2009). Kommunal VA-plan – Ett förvaltningsövergripande projekt för hela kommunen.

Länsstyrelserna (2008). Renare avlopp ger friskare hav – Åtgärder för att minska enskilda avlopps påverkan på havsmiljön. Rapport nr 2008:19.

Länsstyrelserna (2008). Strategier för enskilda avlopp – Jämförande analys av arbetet i Stockholms läns kustkommuner. Rapportnummer 2008:13.

Länsstyrelserna (2008). Planera vatten och avlopp - Vad lagen säger och hur den kommunala planeringen kan gå till. ISBN 978-91-86079-27-7.

Miljösamverkan Sverige (2009). Tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster - En vägledning för länsstyrelserna.

Miljösamverkan Sverige (2009). Samla avlopp – En exempelsamling om VA-strategier och planeringsverktyg för VA.

Naturvårdsverket (2009). Åtterrapporering av mål 4 i regleringsbrevet för år 2008. Dnr 522-614-08.

Nordstedts Juridik AB (2008). Vattentjänstlagen – en handbok. ISBN: 978-91-39-10948-8.

Norrälje kommun (2008). Program för utveckling av kommunalt vatten och avlopp 2008-2030.

Svenskt Vatten Utveckling (2008). Handbok om VA i omvandlingsområden. Rapport nr 2008-11.

Vattenmyndigheten Norra Östersjön (2009). Förslag till Åtgärdsprogram – Norra Östersjöns vattendistrikt.

Vattenmyndigheten Norra Östersjön (2009). Områden och källor som göder havet mest inom Norra Östersjöns vattendistrikt. Rapport 2009:4.

Ingår i Länsstyrelsens rapportserie
ISSN 0284 - 8813

Har du frågor, önskar fler exemplar m m, kontakta
Länsstyrelsen i Västmanlands län, 721 86 Västerås

Tfn 021-19 50 00 | Fax 021-19 51 35 | E-post: vastmanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/vastmanland